

Ír és portugál jó gyakorlatok A TÁRSADALMI BÉFOGADÁS TERÉN

A STAIRS projekt szakértői fóruma

2021. október 7.

KÖZÖS GYÖKEREK

- 1990. Jomtien (Thaiföld) világkonferencia – Oktatás Mindenkinek Program
→ az oktatási egyenlőtlenség leküzdése, a **szegénység** felszámolása
- 1994. Salamanca (Spanyolország) világkonferencia: Nyilatkozat és cselekvési terv
→ a **sajátos nevelési igényű tanulók** inklúziója (alapelvek, program, gyakorlat)
- 2000. Lisszabon (Portugália) az Európai Tanács csúcsértekezlete (← OECD elemzések)
→ versenyképes és dinamikus tudásalapú társadalom, **egész életen át tartó tanulás**, a hozzáférés és a minőség egyidejű javítása → Oktatás és képzés 2020 / 2030

A nagy nemzetközi fórumok állásfoglalásai alapvető módon befolyásolták minden európai ország szakpolitikai törekvéseit.

ÁTFORGÓ TANTERVI REFORMOK (világszerte)

Cél: az oktatás hozzá igazítása a 21. század igényeihez

= tartalmi modernizáció + készségek fejlesztése + esélyteremtés (HH + SNI)

A változás legfontosabb **trendjei:**

- tartalom alapú → kompetenciaalapú tantervek
- központi tantervek → kerettantervek + helyi / iskolai tantervek
- külső ellenőrzés → belső értékelés + időnkénti szupervízió
- felülről irányított folyamatok → helyi autonómia (tervezés + önfejlődés)
- frontális osztálytermi gyakorlat → személyközpontú, differenciáló módszertan
- a tanárképzés átalakítása az új iskolai igények szerint

Ebbe a folyamatba illeszkednek bele a megismert jó gyakorlatok.

Inklúziós keretek (1)

A KÉT OKTATÁSI RENDSZER ELTÉRÉSEI

	ÍRORSZÁG	PORTUGÁLIA
Tankötelezettség	16 éves kor	18 éves kor
Iskolarendszer	Szelektív	Komprehenzív
HH integráció	Vegyes rendszer (DEIS + „normál”)	A „normál” rendszer része (TEIP program)
SNI inklúzió	Vegyes rendszer (DEIS + „normál” iskola / osztály + speciális iskola)	A „normál” rendszer része (TEIP program)

Különböző keretek → szervezeti eltérések.

Hasonló problémák → hasonló megoldások.

Inklúziós keretek (2)

A TANULÁSI ÚTVONALAK ELTÉRÉSEI

	ÍRORSZÁG	PORTUGÁLIA
Egységes alapok	7 év	9 év
Elágazás	12/13 éves kor	14/15 éves kor
Választás	Intézmények között	Intézményen belül
Lehetőségek	Szakmai alapképzés Junior középiskolai képzés + átvezető középiskolai év + senior középiskolai képzés	Középiskolai kurzus Középiskolai kurzus szakmai alapozással (IVET kurzus)
Második esély	YOUTHREACH program	+ Felsőoktatási mentorálás

YOUTHREACH PROGRAM, Írország

1998 óta működik – a szakmai képzés / felnőttképzés rendszerébe illesztve.

Célcsoportja: az oktatásból kisodródott 15-20 éves fiatalok.

A program fő célkitűzései:

- a személyes (érzelmi és intellektuális) és szociális készségek fejlesztése,
- az önbecsülés, az önállóság és a személyes autonómia erősítése,
- az aktív állampolgárság és az egész életen át tartó tanulás készségeinek megalapozása.

A tanulás fő jellemzői:

- Önkéntes lehetőség egy új kezdéshez, a kölcsönös megbecsülés légkörében.
- Magas teljesítmény-elvárások – a szokásostól eltérő tanulási környezetben.
- Hagyományos elméleti tanulás + szakmai alapozás + valós munkahelyi tapasztalatok.

IVET PROGRAM, Portugália

(Initial Vocational Education Training, IVET)

A program fő jellemzői:

- A középiskolai tanulás választható útja. A kötelező és komprehenzív oktatás része = a generáció tagjai nem szakadnak el egymástól.
- Tanterve ötvözi a hagyományos középiskolai + a szakmai elméleti és gyakorlati oktatást. Záró vizsgája komoly megméretést jelent.
- A kurzus diákjai bármilyen felsőoktatási intézményben tovább tanulhatnak = nem zsákutca.

MÉGIS TÉNY: ez a forma főként a munkásosztálybeli, illetve a hátrányos helyzetű fiataloknak nyújt reális társadalmi mobilitási lehetőséget.

*

Mindkét program szervesen illeszkedik az adott ország stratégiai esélyteremtő programjához.

DEIS ISKOLÁK, Írország (1)

(Delivering Equality of Opportunity in Schools, DEIS)
= a lehetőség egyenlőségének nyújtása az iskolákban =

Elemi iskolai program. A 2000-es évek eleje óta működik.

Ma DEIS 690 iskola van – a leghátrányosabb helyzetű térségekben.

A DEIS iskolák legfőbb közös jellemzői:

- kis létszám, az átlagosnál alacsonyabb tanár/diák arány, sokféle célzott támogatás
- munkájukban kiemelt figyelmet kap:
 - az alapkészségek fejlesztése, a fejlődés egyéni nyomon követése + tervezése,
 - a hiányzás leszorítása és a gyerekek megtartása az oktatásban,
 - a családokkal való szoros együttműködés,
 - a középfokra való sikeres továbblépés.
- az iskolák hálózatban működnek (tudásmegosztás, közös problémamegoldás)

DEIS ISKOLÁK, Írország (2)

A támogatás fő formái

- sokféle programelem: kötelezők + szabadon választhatók
- ingyenes iskolai étkeztetés
- a kisodródással fenyegetett tanulók egyéni mentorálása
- főállású koordinátor az iskola és a család közötti kapcsolat fenntartásához
- szakmai segítség a gyerekközpontú helyi tanterv kialakításához
- sokféle továbbképzési lehetőség (tanfolyamok + posztgraduális képzés)

A szakemberek képzése

- Két kötelező modul az alapképzésben – az SNI tanulók támogatásának módszerei
- Posztgraduális képzés keretében szereshető diplomák (2017 óta):
 - SNI tanár – együtt dolgozik az osztályban tanító tanárokkal.
 - SNI asszisztens – személyre szóló segítséget ad a súlyosan sérült tanulóknak.
 - Professzionális külső támogató – az iskolákat szükség szerint segítő szakértő.

TEIS PROGRAM, Portugália (1)

(Educational territory of priority intervention programme, TEIP)

= Az elsődleges beavatkozás oktatási programja =

Az oktatási rendszer egészét átfogó program. 1996-ban indult. Mai formája a 3. változat.
137 iskolai körzetben + önálló intézményben működik (= az összes 17%-a)

A TEIP program iskolái sokfélék – a támogatások nem teljesen azonosak a vidéki / városi körzetekben és az etnikailag homogén / multikulturális közösségekben.

Az állam sokféle programelemet finanszíroz:

- a tanulók egyéni támogatása (étkezés, ruha, taneszköz, pénzbeli juttatások stb.)
- a tanulás egyénre szabott mentori támogatása,
- a személyes, társas és érzelmi készségek fejlesztése,
- pályaaorientációs tanácsadás, sokféle tanórán kívüli klub szervezése,
- a családokkal közösen megvalósuló események és műhelyfoglalkozások.

TEIS PROGRAM, Portugália (2)

Az iskolák jól felszereltek → Intézményi támogatás = humán erőforrás.

- kiegészítő tanár vagy asszisztens az osztályokba,
- szociális munkások, pszichológusok és kulturális mentorok,
- nem tanítással töltött tanári munkaórák finanszírozása – például
 - személyre szabott tanulási tervek kidolgozása,
 - megbeszéléseken való részvétel esetén.

Az inklúziót segítő szakemberek (2018 óta)

- Törölték a speciális oktatás kifejezést → inkluzív oktatás.
- Megszűntek a speciális iskolák → a gyógypedagógusok = 7000 szakember (1) a többségi iskolákba, (2) regionális szakmai központokba kerültek
- Minden klaszterben / iskolában inklúziót koordináló támogató csoport működik.

KAPCSOLÓDÓ KISEBB PROGRAMOK

Közös jellemzőik:

- Szervesen illeszkednek a stratégiai programhoz = erősítik azt.
- Konkrét igényeket elégítenek ki – a helyi lehetőségekhez kapcsolódóan.
- Részben helyi (anyagi és humán) erőforrásokra támaszkodnak.

Néhány a megismert helyi jó gyakorlatok közül:

- **Muzeológiával összekapcsolt oktatás** (Portugália) - MODELL
- **A közoktatás civil támogatása** (Portugália) - MODELL
- **Híd vissza az iskolába** (Írország) – ÚTMUTATÓ
- **A szövegértés fejlesztése Limerick DEIS iskoláiban** (Írország) – MODELL + ÚTMUTATÓ
- **Az oktatás átalakítása párbeszéden keresztül** (Írország) – MODELL + ÖTLETEK

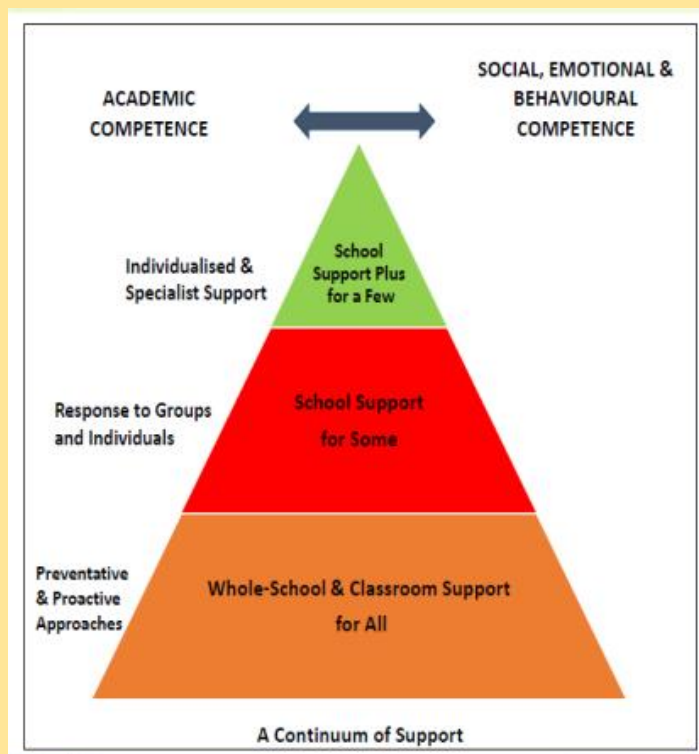
Ezek mindegyike viszonylag könnyen adaptálható helyi szinten!

A két stratégia közös jellemzői (1), SZAKPOLITIKA ÉS IRÁNYÍTÁS

- Kormányzati ciklusokon átívelő, politikai és szakmai konszenzust élvező program. („Az inklúzió nem egy projekt, hanem az oktatás alapvető értéke.”)
- Az inklúzió társadalmi mobilitás eszköze – haszonélvezője az egyén és a közösség is.
- Közös keret az SNI és a HH tanulók esélyteremtő támogatásához.
- Reflektív, organikus fejlesztés (tapasztalatok – értékelés – fokozatos változás).
- Tartósan kiszámítható finanszírozás.
- A központi irányítás és a helyi autonómia + felelősségvállalás összekapcsolása. (Egységes normák, kötelező és választható elemek széles kínálata.)
- Az érintettek (irányítás, kutatás, tanárképzés, közoktatás stb.) együttműködése.
- Mindenki számára könnyen elérhető és jól érthető információk.

A két szakpolitika közös jellemzői (2)

INTEZMÉNYI MŰKÖDÉS

Piramis modell

Csúcs – Kevés tanulót érintő, speciális, kiegészítő támogatások – egyéni szükségletek szerint.

Középső szint – Egyes csoportok célzott segítése, sajátos igényeik szerint (nem minden iskola / nem minden tanuló).

Alap – Minden iskolát és minden tanulót érint. Célja: a kirekesztést elutasító és a sokféleséget értéknek tekintő attitűd megalapozása, a tanulói szükségletekre való differenciált reagálás. (Preventív és proaktív megközelítés.)

Az iskola a helyi közösség része – szoros **együttműködés a családokkal**.

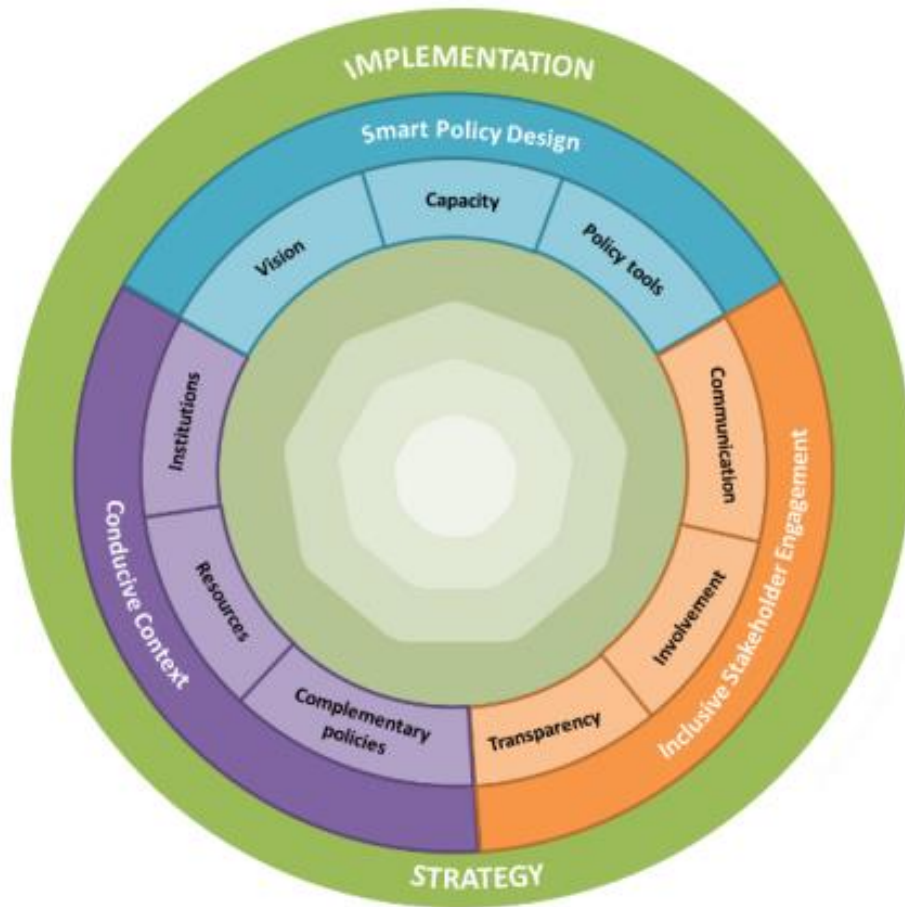
A támogatás **nem diagnózisokra épül**. A szükségletek azonosítása, felülvizsgálata és a támogatás megtervezése az iskola feladata → felelősség + kompetencia / új tudás.

A két stratégia közös jellemzői (3)

PEDAGÓGIAI GYAKORLAT

- Tanulóközpontúság, személyre szabott értékelés, tervezés és támogatás, differentiáló pedagógiai módszertan.
- Holisztikus fejlesztés: a kognitív készségek mellett – személyes, gyakorlati, érzelmi és társas készségek fejlesztése – művészetek, sport, közösségi tevékenységek révén.
- Együttműködés (tudás, tapasztalatok, ötletek és problémák megosztása)
 - az iskolán belül a pedagógusok között
 - az intézmények hálózataiban – a vezetők és tanárok között.
- Az iskolák tanuló szervezetként való működése.

IMPLEMENTÁCIÓS STRATÉGIA

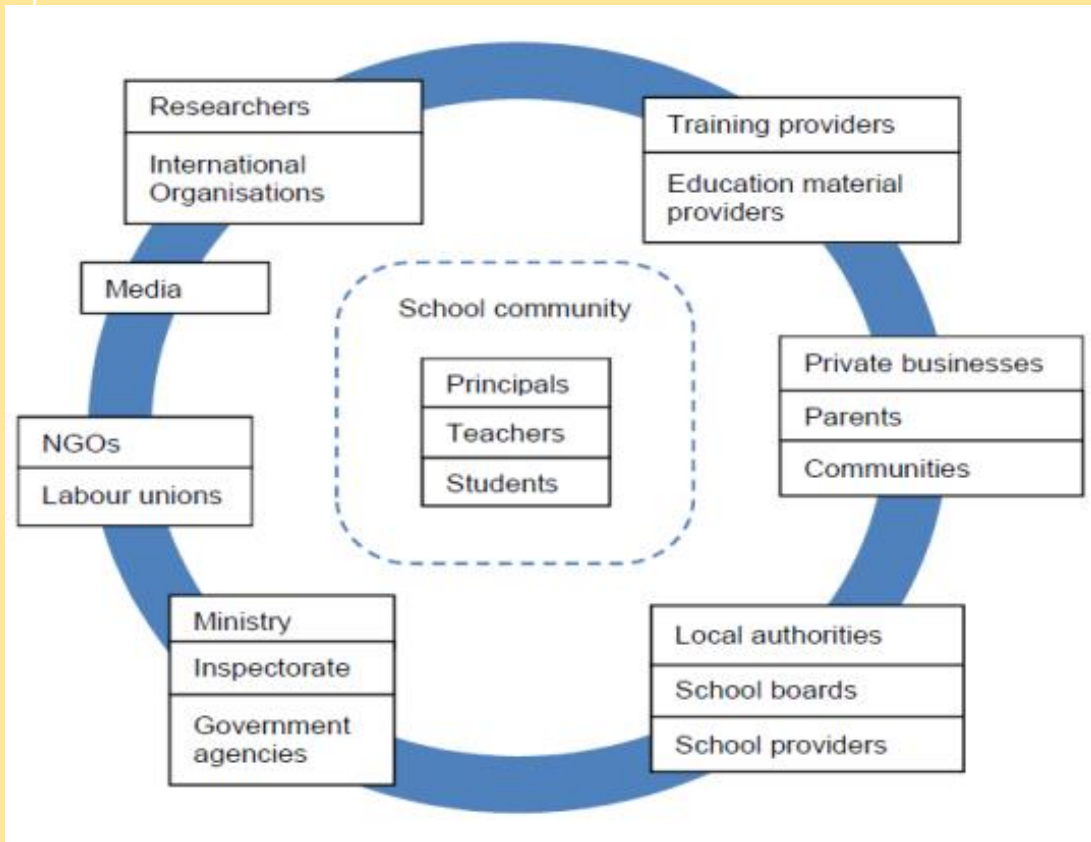

Okos szakpolitikai tervezés
Jövőkép. Kapacitás. Eszköztár.

A megvalósítás kontextusa
Intézmények. Erőforrások. Kiegészítő politikák.

Az érdekelt felek bevonása
Átláthatóság. Részvétel. Kommunikáció.

AZ ÉRDEKELT FELEK

A változás elérése szempontjából döntő lehet az érintettek elköteleződése.

- Korai bevonásuk a folyamatba
- A jövőkép, az értékek és a célok közös értelmezése
- A tulajdonosi érzés kialakulása, felelősségvállalás
- A folyamat átláthatósága

A változás kulcsszereplői az igazgatók.

A két szakpolitikai jó gyakorlat sikeresnek tűnik. Az implementáció stratégiai tervezésének számos eleme azonosítható bennük

Köszönöm a figyelmet.

Gönczöl Enikő

eniko.gonczol@gmail.com